

СЕКЦІЯ 5 ДЕМОГРАФІЯ, ЕКОНОМІКА ПРАЦІ, СОЦІАЛЬНА ЕКОНОМІКА І ПОЛІТИКА

УДК 378.14:330.46

Дмитришин Б.В.*кандидат економічних наук,
доцент кафедри економічної теорії, маркетингу та економічної кібернетики
Кіровоградського національного технічного університету*

ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ КЛЮЧОВИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ СПЕЦІАЛІСТІВ З ЕКОНОМІЧНОЇ КІБЕРНЕТИКИ

Стаття присвячена дослідженню сучасних особливостей професійної підготовки фахівців з економічної кібернетики та аналізу їх найбільш важливих професійних компетентностей. У роботі розглянуто думки провідних українських науковців сучасності щодо навчання економістів-кібернетиків, та досліджено основні аспекти професійної підготовки сучасних спеціалістів, розширення вимог до знань та навичок таких фахівців з врахуванням процесів розвитку, комп'ютеризації та інформатизації економіки. Проведене дослідження доводить важливість та складність теоретико-практичної підготовки фахівця з економічної кібернетики та заострення потреби розвитку його аналітичних здібностей та математичної компетенції.

Ключові слова: фахівець з економічної кібернетики, професійна підготовка, аналітичні здібності, компетентність, інформаційні технології.

Дмитришин Б.В. ФОРМИРОВАНИЕ СИСТЕМЫ КЛЮЧЕВЫХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ СПЕЦИАЛИСТОВ ПО ЭКОНОМИЧЕСКОЙ КИБЕРНЕТИКЕ

Статья посвящена исследованию современных особенностей профессиональной подготовки специалистов с экономической кибернетики, а также анализу их наиболее важных профессиональных компетенций. В работе рассмотрены мнения ведущих украинских ученых современности по обучению экономистов-кибернетиков, и исследованы основные аспекты профессиональной подготовки современных специалистов, расширение требований к знаниям и навыкам таких специалистов с учетом процессов развития, компьютеризации и информатизации экономики. Проведенное исследование доказывает важность и сложность теоретико-практической подготовки специалиста по экономической кибернетике и обострение потребности развития его аналитических способностей и математической компетенции.

Ключевые слова: специалист по экономической кибернетике, профессиональная подготовка, аналитические способности, компетентность, информационные технологии.

Dmitrishin B.V. FORMING THE SYSTEM OF CORE COMPETENCES OF SPECIALIST IN ECONOMIC CYBERNETICS

The article investigates modern features professional training of specialist in Economic Cybernetics, analyzing their most important professional competencies. The paper considers the views of leading Ukrainian scientists of our time on education cybernetic specialist's and investigated basic aspects of modern training specialists, expansion requirements for knowledge and skills considering of development processes, economy's computerization and information. Conducted research shows the importance and complexity of theoretical and practical training the specialists in Economic Cybernetics and aggravation requirements of development their analytical skills and mathematical competencies.

Keywords: specialist in economic cybernetics, professional training, analytical skills, competency, information technologies.

Постановка проблеми. Вища економічна освіта сьогодні потребує модернізації, оскільки економіка нашої країни зазнала значних змін, що пов'язані з розвитком ринкових відносин, процесами глобалізації, євроінтеграції та інформатизації суспільства. Необхідність переходу вищої економічної освіти на якісно новий рівень пов'язана із суттєвою трансформацією функцій професійної діяльності економістів, а тому й потребою у формуванні нових професійних компетенцій фахівця з економічної кібернетики.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню сучасних особливостей та проблем професійної підготовки фахівців економічного профілю сьогодні приділяється значна увага. Так, теоретичним та методичним основам організації навчального процесу у вищих навчальних закладах присвячено праці таких учених, як А.М. Алексюк, С.І. Архангельський, В.І. Бондар, М.Б. Євтух, І.І. Тихонов; особливості розвитку особистості майбутніх фахівців у процесі їх професійної підготовки розглянуто

у дослідженнях В.П. Андрущенко, В.М. Гриньової, В.А. Забродського, А.О. Лігоцького, В.В. Рибалки, В.А. Семиченко. Над удосконаленням системи професійної підготовки фахівців з економічної кібернетики займаються І.А. Горчакова, В.А. Забродський, В.В. Колдовський, А.В. Лукашенко, Б.М. Пунько, Л.М. Радзіховська, Л.П. Половенко, О.Г. Смілянець та ін.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Дослідження основних особливостей підготовки фахівців з економічної кібернетики та побудова системи їх ключових компетентностей.

Виклад основного матеріалу дослідження. Широка інформатизація всіх сфер життєдіяльності суспільства принципово змінює роль інформації і інформаційних технологій в соціальному і економічному розвитку країни. Від масштабів і якості використання інформаційних технологій в професійній діяльності фахівців залежить рівень соціального і економічного розвитку суспільства, його інтеграція в світову економічну систему.

З розвитком комп'ютеризації і ускладненням економічних процесів в нашому суспільстві з'явилася потреба в економістах-кібернетиках. Його особливість у порівнянні із звичайним економістом полягає в застосуванні нових технологій по управлінню і обробці великих обсягів інформації за допомогою сучасних комп'ютерних засобів.

Інформаційні системи розширюють професійні можливості фахівців і дозволяють здійснювати діяльність господарюючого суб'єкта раціональніше, цілеспрямованіше і економічніше, а отже, ефективніше [2, с. 92].

Сучасний розвиток економіки потребує від фахівців з економічної кібернетики гнучко використовувати знання, якими вони володіють, знаходити рішення задач в умовах невизначеності, розпізнавати проблемні питання та відповідати на них. Тому на ряду з важливістю теоретичної підготовки загострюється потреба в розвитку аналітичних здібностей, навичок до спільних дій в нових непередбачуваних ситуаціях, уміння критично аналізувати наявну інформацію та приймати рішення на основі її аналізу.

Фахівці з економічної кібернетики мають володіти комплексом знань як з ряду традиційних для нашої держави економічних дисциплін (економічна теорія, економіка підприємства, фінанси, інвестування, маркетинг, менеджмент), так і комплексу спеціалізованих, зокрема, економіко-математичних методів, математичного аналізу та теорії ймовірностей, методів прийняття рішень, інформаційних систем і технологій, алгоритмізації процесів обробки інформації, системного аналізу, систем обробки даних та деяких інших.

Досліджуючи проблеми розвитку економіки України, провідні українські науковці-економісти сучасності:

- зазначають, що в теперішніх специфічних умовах функціонування економіки України, які характеризуються високим рівнем невизначеності і мінливістю, найбільш продуктивним напрямком у розробці ефективних управлінських рішень є застосування апарату економіко-математичних методів і моделей, що реалізуються за допомогою високошвидкісних інформаційних технологій [7, с. 32];

- наголошують, що новітні інформаційні технології, глобальна мережа Інтернет та мобільні системи зв'язку відкривають нові можливості в організації систем управління сучасними підприємствами [4, с. 8];

- визначають актуальною проблему розробки і дослідження економіко-математичних моделей і використання інформаційних технологій в еколого-економічному управлінні виробничими системами в сучасних умовах нестабільностей і ризиків [9, с. 12];

- підкреслюють важливість розробки та залучення для управління економічними системами нових методів аналізу та прогнозування [6, с. 21];

- вказують на потребу вдосконалювати математичні методи, завдяки яким мають розроблятися моделі опису соціально-економічних систем [5, с. 14].

Враховуючи вищенаведені думки науковців, систему підготовки економістів-кібернетиків у вищому навчальному закладі можна розглянути з тієї позиції, що ключовим елементом такої підготовки має стати оволодіння майбутніми економістами-кібернетиками досвідом моделювання організаційно-економічних систем і процесів на базі використання новітніх досягнень в галузі інформаційних технологій.

Потреба сучасного ринку праці у висококваліфікованих фахівцях-кібернетиках актуалізує необхідність подальшого дослідження питань формування комплексу ключових компетентностей в процесі їх професійної підготовки. На думку автора, такі компетенції можна представити у вигляді системи, окремо виділивши групу базових (здебільшого пов'язаних з самоосвітою та саморозвитком) та професійних (здебільшого формуються у процесі навчання) (рис. 1).

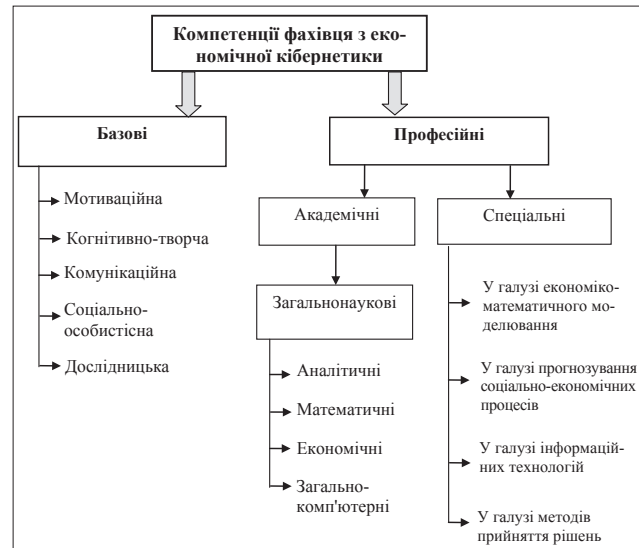

Рис. 1. Система ключових компетенцій майбутнього фахівця з економічної кібернетики

Розглянемо деякі з них більш детально, акцентуючи увагу саме на професійних компетенціях. Так, важливими елементами підготовки майбутніх економістів є набуття в процесі вивчення загальнонаукових дисциплін аналітичної та математичної компетенцій.

Здатність здійснювати аналіз певного виду діяльності або процесу для вирішення кола професійних завдань з допомогою різноманітних методик та засобів автоматизації, підтримки прийняття рішень становлять сутність аналітичної компетентності. Аналітична компетентність необхідна для вирішення кваліфікаційних фахових завдань як один із ключових складників професійної компетентності сучасних економістів-кібернетиків. Вона є головним компонентом здатності теоретизувати, знаходити причинно-наслідкові зв'язки між явищами, становить основу загальних здібностей і необхідна для успішного освоєння людиною різних видів діяльності [8, с. 82].

Таким чином, необхідність виявлення аналітичних здібностей, досягнення вищого ступеня розвитку аналітичного мислення в процесі професійної підготовки фахівців з економічної кібернетики, вміння застосовувати аналітичні навички в практичній діяльності продиктовані вимогами сучасного суспільства. Саме аналітичний склад розуму має вирізняти системного аналітика, фахівця з економічної кібернетики.

Характерною особливістю такого фахівця має бути здатність читати, інтерпретувати, аналізувати інформацію, будувати гіпотези, прогнозувати результати діяльності, прораховувати та передбачати можливі наслідки, розуміти та застосовувати відомі концепції, вдосконалюючи їх та адаптуючи до конкретних умов, здійснювати обґрунтовані висновки та приймати оптимальні рішення [8, с. 83].

Загальнокомп'ютерна компетентність, як відзначає П.В. Беспалов [1], є інтегральною характеристикою особистості, що передбачає мотивацію до засвоєння знань та вирішення завдань навчальної та професійної діяльності за допомогою засобів комп'ютерної техніки.

На загальнокомп'ютерній підготовці базуються компетенції майбутнього фахівця у галузі інформаційних систем і технологій. Економічна кібернетика розробляє загальні питання структури, побудови і функціонування інформаційних систем, а особлива увага приділяється питанням ефективного збору економічної інформації, її представлення, найменування, інтерпретації, використання і циркуляції.

Перед викладачами вищих навчальних закладів стоїть складна задача – навчити майбутнього фахівця з економічної кібернетики раціонально використовувати інформаційно-комунікаційні технології, їх технічні можливості та програмне забезпечення обчислювальної техніки, наприклад, при економічному аналізі, коли в якості первинної інформації потрібно застосовувати численні техніко-економічні і соціальні показники, нормативно-довідкові та інші вхідні данні. Також необхідно навчити студентів підбирати програмне забезпечення, яке б відповідало специфіці вирішуваних задач, реалізувало би вибрані економіко-математичний метод та в результаті обробки первинної інформації, крім основних показників, видавало би й низку допоміжних чинників, які б полегшували інтерпретацію одержаних результатів [10, с. 159].

Особливість сучасного періоду господарської діяльності полягає у швидкому змінюванні економічних умов, а тому надзвичайно важливою є економічна компетенція. За вищевказаних обставин потрібно вміння в короткі терміни проводити оцінку змін, що відбуваються, їх вплив на стан і перспективи розвитку. Зростаючи вимоги до підготовки сучасних фахівців з економічної кібернетики обумовлені тим, що їх професійна діяльність здійснюватиметься в умовах нестабільного економічного оточення. Тому сучасний економіст-кібернетик повинен мати системне уявлення про структури і тенденції розвитку української і світової економіки, розуміти різноманіття економічних процесів в сучасному світі, їх зв'язок з іншими процесами, що відбуваються в суспільстві, мати уявлення про пріоритетні напрями розвитку національної економіки і перспективи технічного, економічного і соціального розвитку відповідної галузі і підприємства, а також мати високу кваліфікацію у сфері аналізу та управління різноманітними секторами економіки.

Ключовими складовими математичної компетенції є методологічна (уміння формулювати задачі за проблемою, використовувати комбінації різних методів пошуку рішень задач та різні джерела інформації), логічна (володіння розумовими операціями та апаратом дедуктивної теорії, уміння застосовувати математичну і логічну символіку на практиці), процедурна (здатність систематизувати і розпізнавати типові задачі або зводити до відомих, використовувати алгоритми вирішення задач), дослідницька (формулювання задач на основі ідеалізації, узагальнення, специфікації; перевірка гіпотез за відомими методами та власним досвідом, систематизація отриманих результатів).

Проте, як цілком слушно зазначає В. Забродський, математика сама по собі не може нічого довести в економічній науці; для отримання суттєвих результатів потрібен сплав економічних знань

та знань методології моделювання соціально-економічних і економіко-виробничих об'єктів і процесів [3, с. 29]. Тому для фахівця з економічної кібернетики однією з провідних у професійній діяльності виступає компетентність у галузі економіко-математичного моделювання, прогнозування соціально-економічних процесів та методів прийняття рішень, під якими слід розуміти:

- формування вмінь і навичок практичного застосування математичних понять, методів і моделей;
- дослідження динаміки зміни показників функціонування економічних об'єктів;
- розроблення прогнозів розвитку соціально-економічних та виробничо-економічних процесів;
- здатність на їх основі продукувати конструктивні ідеї для розв'язання професійних проблем на базі використання новітніх досягнень в галузі інформаційних технологій;
- регулярне використання науково обґрунтованих моделей і методів у процесі прийняття рішень;
- потребу постійно вдосконалюватися в майстерності застосування економіко-математичному інструментарію в професійній діяльності.

Так як економічна кібернетика – це наука про управління складними динамічними системами, то фахівець з цієї області має вміння розглядати явище в усій його складності, з урахуванням усіх наявних зв'язків і властивостей, виявити, пізнати і раціонально використати закономірності управління в природі, суспільстві та у штучно створених системах.

Спеціальностями, де найкращим чином розкривається потенціал знань економіста-кібернетики, є фінансовий аналітик, економіст-математик, системний аналітик, трейдер та ін. Саме в цих галузях потрібна схильність до дослідницької роботи, нестандартність мислення, відстеження останніх досягнень в області комп'ютерно-інформаційних технологій, технологій менеджменту, прагнення до постійного самонавчання, уміння добувати та узагальнювати інформацію і т. д. [3, с. 30].

Висновки з даного дослідження. У сучасних умовах необхідність у фахівцях, що вмінуть аналізувати, прогнозувати і приймати вірні та обґрунтовані управлінські рішення з урахуванням аналізу динаміки ринку, різко зростає. Такі фахівці повинні мати знання в галузі економіки, аналізу і дослідження поведінки економічних систем, теорії і практики прийняття рішень, моделювання розвитку ринку, менеджменту і маркетингу.

Отже, фахівець з економічної кібернетики – це економіст-аналітик, що не тільки допомагає вибрати правильне рішення при виникненні проблемної ситуації, але й дозволяє цю ситуацію передбачати і попередити. Фахівець володіє сучасними засобами аналізу і прогнозування економічних ситуацій, а також управління економічними об'єктами в ринкових умовах, може з успіхом очолити будь-який функціональний підрозділ в організаційній системі управління.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Беспалов П.В. Компьютерная компетентность в контексте личностно ориентированного обучения / П.В. Беспалов // Педагогика. – 2003. – № 4. – С. 41–45.
2. Горчакова І.А. Особливості підготовки майбутніх економістів-кібернетиків з огляду на специфіку майбутньої професійної діяльності / І.А. Горчакова // Наукові праці ДНТУ. Серія «Педагогіка, психологія і соціологія». – 2013. – № 1. – С. 90–95.
3. Забродский В. О проблемах подготовки специалистов по экономической кибернетике в Украине / В. Забродский, В. Морозов // Новый коллегіум. – 2000. – № 1. – С. 25–30.

4. Іванов М.М. Моделі інформаційного сервісу в управлінні складними економічними об'єктами : автореф. дис. ... д.е.н. : спец. 08.00.11 / М.М. Іванов. – Донецьк, 2006. – 40 с.
5. Малярець Л.М. Методологія формування модельного базису опису соціально-економічних систем : автореф. дис. ... д.е.н. : спец. 08.00.11 / Л.М. Малярець. – Х., 2008. – 36 с.
6. Матвійчук А.В. Моделювання та аналіз економічних систем на підґрунті теорії нечіткої логіки : автореф. дис. ... д.е.н. : спец. 08.00.11 / А.В. Матвійчук. – К., 2007. – 40 с.
7. Клебанова Т.С., Дубровина Н.А., Полякова О.Ю. Моделирование экономической динамики : [учеб. пособ.] / [Т.С. Клебанова, Н.А. Дубровина, О.Ю. Полякова] ; 2-е изд., стереотип. – Х. : Издательский дом «Инжэк», 2005. – 244 с.
8. Половенко Л.П. Аналітична компетентність – ключовий складник професійної компетентності майбутніх фахівців з економічної кібернетики / Л.П. Половенко // Теорія і практика управління соціальними системами: філософія, психологія, педагогіка, соціологія : щоквартальний науково-практичний журнал. – 2012. – № 1. – С. 81–90.
9. Рамазанов С.К. Моделі і інформаційні технології еколого-економічного управління виробничою системою в нестабільному середовищі: автореф. дис. ... д.е.н. : спец. 08.00.11 / С.К. Рамазанов. – Донецьк, 2008. – 40 с.
10. Смілянець О.Г. Використання інформаційно-комунікаційних технологій у професійній підготовці фахівців з економічної кібернетики / О.Г. Смілянець // Педагогічний процес: теорія і практика. – 2013. – Вип. 3. – С. 155–161.

УДК 631 (477):371.38/796.01

Басюк М.М.

старший викладач

Харківського національного аграрного університету імені В.В. Докучаєва

Трегуб К.М.

старший викладач

Харківського національного аграрного університету імені В.В. Докучаєва

Пономарьова М.С.

кандидат економічних наук, доцент

Харківського національного аграрного університету імені В.В. Докучаєва

СТАН ТА ОЦІНКА ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ І ФІЗИЧНО-ОЗДОРОВЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ УКРАЇНИ

На сьогодні стан здоров'я людини викликає почуття небезпеки, бо, як відомо, здорова, міцна людина – майбутнє країни та цілої нації будь-якого суспільства. У зв'язку з екологічною і демографічною ситуацією стан здоров'я населення в Україні катастрофічно погіршується. Однією із першорядних проблем нашого буття є проблема здоров'я нації. Процес відродження української національної школи сприяє зміні ставлення до фізичної культури та фізичного виховання, що варто віднести до пріоритетних завдань діяльності фізично-оздоровчих закладів та розвитку освіти.

Ключові слова: фізична культура, спорт, здорове суспільство, фізично-оздоровча діяльність, рівень здоров'я і фізичний розвиток.

Басюк Н.Н., Трегуб К.М., Пономарьова М.С. СОСТОЯНИЕ И ОЦЕНКА ФИЗИЧЕСКОЙ КУЛЬТУРЫ И ФИЗИЧЕСКИ-ОЗДОРОВИТЕЛЬНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ УКРАИНЫ

На сегодняшний день состояние здоровья человека вызывает чувство опасности, потому что, как известно, здоровый, крепкий человек – будущее страны и целой нации любого общества. В связи с экологической и демографической ситуацией состояние здоровья населения в Украине катастрофически ухудшается. Процесс возрождения украинской национальной школы способствует изменению отношения к физической культуре и физического воспитания, что следует отнести к приоритетным задачам деятельности оздоровительных учреждений и развития образования.

Ключевые слова: физическая культура, спорт, здоровое общество, физически-оздоровительная деятельность, уровень здоровья и физическое развитие.

Basyuk M.M., Tregub K.M., Ponomar'ova M.S. CONDITION AND EVALUATION OF PHYSICAL TRAINING AND PHYSICAL AND RECREATIONAL ACTIVITIES UKRAINE

Today, human health is the sense of danger, because, as you know – a healthy, strong man – the future of the country and the whole nation of any society. Due to environmental and demographic situation of public health in Ukraine catastrophically deteriorating. The process of revival of the Ukrainian national school helps to change attitudes towards physical education and physical education, which should include the priority tasks of physical and health institutions and educational development.

Keywords: physical culture, sports, healthy society physically-recreational activities, level of health and physical development.

Постановка проблеми. На сьогодні стан здоров'я людини викликає почуття небезпеки, бо, як відомо, здорова, міцна людина – майбутнє країни та цілої нації будь-якого суспільства. Життя кожного працівника залежить від психофізіологічного стану здоров'я організму. Буденність життя і такі його сфери, як виробнича, економічна, соціальна та інші справляють особливий вплив на рівень здоров'я. У вищих і середніх навчальних закладах України фізична культура і виховання – це навчальна дисципліна, яка має як практичний (на основі виконання

фізичних вправ), так і теоретичний бік (написання студентами рефератів на теми спорту, туризму, фізичного виховання й реабілітації). Фізична культура і виховання – це сукупність різних заходів, які спрямовані на досягнення людиною фізичного вдосконалювання, оздоровлення. У зв'язку з екологічною і демографічною ситуацією стан здоров'я населення в Україні катастрофічно погіршується.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Однією із першорядних проблем нашого буття є проблема здоров'я нації. Виняткову роль у її розв'язанні віді-